

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна
Кафедра міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

В.о. декана Факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Тетяна МІРОШНИЧЕНКО

“31” серпня 2023 р.

—
___ РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
МІЖНАРОДНІ ЕКОНОМІЧНІ ВІДНОСИНИ

рівень вищої освіти перший (бакалаврський)

галузь знань 29 «Міжнародні відносини»

спеціальність 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії»

освітня програма «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації»

вид дисципліни обов'язкова

факультет міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

2023 / 2024 навчальний рік

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

“29” серпня 2023 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Гончаренко В.В., д.е.н., професор кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Програму схвалено на засіданні кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова
Протокол № 1 від “28” серпня 2023 року

Завідувач кафедри міжнародних економічних відносин імені Артура Голікова

Надія КАЗАКОВА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» за першим (бакалаврським) рівнем вищої освіти

Дмитро МИКОЛЕНКО

(підпис)

(прізвище та ініціали)

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу
Протокол № 1 від “29” серпня 2023 року

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

(підпис)

(прізвище та ініціали)

ВСТУП

Програма вивчення обов'язкової дисципліни «**Міжнародні економічні відносини**» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародна інформація та міжнародні комунікації» підготовки бакалавра за спеціальністю 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування системи спеціальних знань з проблем розвитку та сучасного стану міжнародних економічних відносин (МЕВ) для фундаментальної та спеціальної економічної освіти та для практичної діяльності у сфері національного і світового господарства.

1.2. Основні завдання вивчення дисципліни:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК3. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ЗК4. Знання та розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.

ЗК5. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК15. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань).

- формування наступних спеціальних (фахових) компетентностей:

СК1. Здатність виокремлювати ознаки та тенденції розвитку, розуміти природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, суспільних комунікацій та/або регіональних студій.

СК2. Здатність аналізувати міжнародні процеси у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК3. Здатність оцінювати стан та напрями досліджень міжнародних відносин та світової політики у політичній, економічній, юридичній науках, у міждисциплінарних дослідженнях.

СК5. Здатність аналізувати вплив світової економіки, міжнародного права та внутрішньої політики на структуру й динаміку міжнародних відносин та зовнішньої політики держав.

1.3. Кількість кредитів – 4

1.4. Загальна кількість годин – 120

1.5. Характеристика навчальної дисципліни
<u>Обов'язкова</u>
Денна форма навчання
Рік підготовки
3-й
Семестр
5-й
Лекції
32 год.
Практичні – 8 год, семінарські заняття – 8 год
32 год.
Самостійна робота
72 год.
Індивідуальні завдання
-

1.6. Заплановані результати навчання:

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти мають досягти наступних результатів:

PH03. Знати природу міжнародного співробітництва, характер взаємодії між міжнародними акторами, співвідношення державних, недержавних акторів у світовій політиці.

PH14. Досліджувати проблеми міжнародних відносин, регіонального розвитку, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, із використанням сучасних політичних, економічних і правових теорій та концепцій, наукових методів та міждисциплінарних підходів, презентувати результати досліджень, надавати відповідні рекомендації.

PH17. Володіти навичками професійного усного та письмового перекладу з/на іноземні мови, зокрема, з фахової тематики міжнародного співробітництва, зовнішньої політики, міжнародних комунікацій, регіональних студій, дво- та багатосторонніх міжнародних проектів.

PH19. Розуміти та застосовувати для розв'язання складних спеціалізованих задач міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій чинне законодавство, міжнародні нормативні документи і угоди, довідкові матеріали, чинні стандарти і технічні умови тощо.

PH22. Аналізувати нормативно-правові документи, правильно використовувати нормативно-розпорядчі документи та довідкові матеріали при здійсненні професійної діяльності у сфері міжнародних відносин.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Розділ 1

СУТНІСТЬ ТА ФОРМИ ПРОЯВУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 1.1. Сутність, принципи та етапи розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ)

Сутність, рівні та ознаки міжнародних економічних відносин. Рівні міжнародних економічних відносин. Міжнародні економічні контакти. Міжнародна економічна взаємодія. Міжнародне економічне співробітництво. Міжнародна економічна інтеграція. Об'єкти й суб'єкти міжнародних економічних відносин. Класифікація міжнародних організацій. Принципи міжнародних економічних відносин. Принципи (основи) міжнародних економічних відносин Організації Об'єднаних Націй (ООН). Етапи розвитку міжнародних економічних відносин (доколоніальний, колоніальний, світова економіка, глобальна економіка). Форми прояву міжнародних економічних відносин. Міжнародна торгівля. Зовнішня торгівля. Міжнародний рух капіталу. Позичковий капітал. Підприємницький капітал. Міжнародна міграція робочої сили. Міжнародна передача технологій. Трансфер технології. Міжнародні валютно-фінансові відносини. Валютна система. Фінансова система. Міжнародна економічна інтеграція. Особливості розвитку форм прояву МЕВ на сучасному етапі.

Тема 1.2. Середовище розвитку міжнародних економічних відносин (МЕВ)

Суть і структура середовища МЕВ. Середовище МЕВ. Внутрішнє середовище МЕВ. Зовнішнє середовище МЕВ. Макросередовище. Мезосередовище. Мікросередовище. Природно-географічне середовище МЕВ. Політико-правове середовище МЕВ. Політичне середовище МЕВ. Правове середовище МЕВ. Законодавча система. Економічне середовище МЕВ. Економічна система. Соціально-культурне середовище МЕВ. Культура. Інфраструктурне середовище МЕВ. Інформаційно-комунікаційні системи в МЕВ. Технологічне середовище МЕВ.

РОЗДІЛ 2

СВІТОВЕ ГОСПОДАРСТВО ТА МІЖНАРОДНИЙ ПОДІЛ ПРАЦІ

Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку міжнародного поділу праці

Організаційні форми міжнародного поділу праці та передумови його формування. Територіальний поділ праці. Видова структура системи суспільно-територіальної організації праці. Взаємодія географічного поділу праці з міжнародною спеціалізацією, світовою структурою експорту та міжнародними інвестиціями. Світове господарство та світовий ринок. Міжнародний поділ праці (МПП). Політика автаркії (економічна ізоляція). Політика вільної торгівлі. Політика протекціонізму. Взаємозв'язок міжнародного поділу праці, міжнародної спеціалізації та кооперації. Економічна сутність міжнародного поділу праці. Фактори розвитку міжнародного поділу праці. Природно-географічні відмінності. Соціально-економічні умови. Науково-технічний прогрес. Показники, що характеризують рівень участі країни в МПП. Рівень розвитку МПП на прикладі експортно-імпортних операцій. Місце міжнародного регіону в системі зовнішньоекономічних зв'язків окремих країн.

Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями міжнародного поділу праці

Міжнародна спеціалізація як один з напрямів міжнародного поділу праці. Міжнародна спеціалізація виробництва (МСВ). Міжгалузєва спеціалізація виробництва. Внутрішньогалузєва спеціалізація виробництва. Предметна спеціалізація. Подетальна спеціалізація. Технологічна спеціалізація. Галузь міжнародної спеціалізації. Коефіцієнт відносної експортної спеціалізації (КВЕС). Міжнародно спеціалізована продукція. Міжнародна кооперація як один з напрямів міжнародного поділу праці. Міжнародна кооперація виробництва (МКВ). Промислове співробітництво. Коопераційна співпраця на компенсаційній основі. Підряд. Спільне виробництво. Спільні підприємства (СП). Спільні проекти. Сучасні тенденції у міжнародному поділі праці. Концепція нового міжнародного економічного порядку (НМЕП).

РОЗДІЛ 3

МІЖНАРОДНА ТОРГІВЛЯ ЯК ПРОВІДНА ФОРМА МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі

Класичні теорії міжнародної торгівлі. Меркантилізм. Класична школа: теорія абсолютних переваг (А. Сміт), теорія порівняльних переваг (Д. Рікардо). Неокласична школа: теорія співвідношення факторів виробництва (Е. Хекшер, Б. Олін), теорія вирівнювання цін на фактори виробництва (П. Самуельсон), парадокс В. Леонтьєва. Альтернативні теорії: теорія конкурентних переваг (М. Портер), теорія ефекту масштабу виробництва (П. Кругман, К. Ланкастер), теорія життєвого циклу продукту (Р. Вернон), теорія технологічного розриву (М. Познер), теорія зростання, що обкрадає (Дж. Бхагваті) та інші.

Тема 3.2. Регулювання міжнародної торгівлі

Система регулювання міжнародної торгівлі: рівні (корпоративний, національний, міждержавний наднаціональний, глобальний) та засоби. Зовнішньоторговельна політика держави. Види зовнішньоторговельної політики (свобода торгівлі, протекціонізм, автаркія). Причини та наслідки протекціонізму. Методи державного регулювання (тарифні, нетарифні). Митний тариф. Складові митно-тарифного регулювання. Мито. Класифікація ставок мита. Нетарифні методи регулювання (кількісні, приховані, фінансові). **Класифікація засобів нетарифного регулювання** (квоти, ліцензії, субсидії, добровільні обмеження експорту, демпінг тощо). Напрямки використання нетарифних методів регулювання міжнародної торгівлі. Некономічні методи регулювання (торгові договори, правові режими). Міжнародні організації, що регулюють міжнародну торгівлю: світова організація торгівлі (СОТ), конференція ООН з торгівлі та розвитку (ЮНКТАД), Міжнародний торговий центр (ЮНКТАД/СОТ- МТЦ), Міжнародна торгова палата (МТП).

Розділ 4

СУТНІСТЬ, ЕТАПИ ФОРМУВАННЯ ТА СТРУКТУРА СВІТОВОГО РИНКУ ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ

Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура

Методологічні підходи до структурування світового ринку товарів та послуг. Сутність та структура світового ринку товарів. Сутність та структура світового ринку послуг. Сучасні тенденції розвитку світових ринків товарів та послуг. Основні фактори зростання міжнародного товарообігу. Особливості розвитку світового ринку товарів. Вплив НТР на товарну структуру міжнародної торгівлі. Стандартизація товарів на світовому ринку. Міжнародні товарні номенклатури. Штрихові коди. Міжнародна асоціація товарної нумерації в Європі EAN International. Регіональна структура (географічний розподіл) міжнародної торгівлі. Структура світового товарообігу за соціально-економічними угрупованнями країн. Головні причини і наслідки збільшення взаємної торгівлі промислово розвинених країн. Роль країн, що розвиваються, в міжнародній торгівлі. Місце «Нових індустріальних країн» (НІК) у світовій торгівлі.

Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів

Види і форми міжнародної торгівлі товарами (сировинними товарами, напівфабрикатами, готовою промисловою продукцією). Форми міжнародної торгівлі за специфікою регулювання (звичайна, за режимом найбільшого сприяння, преференційна, дискримінаційна), за специфікою взаємодії суб'єктів (традиційна, торгівля за кооперацією, компенсаційна). Методи міжнародної торгівлі: безпосередня торгівля, непряма торгівля. Зустрічна торгівля. Міжнародні тендери. Міжнародні ярмарки і виставки. Міжнародні аукціони. Особливості біржової торгівлі, її еволюція, організація і функції.

Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку

Монополізація світового ринку товарів та послуг. Діяльність транснаціональних корпорацій (ТНК) і конкурентна боротьба на світовому ринку. Види товарних ринків за ступенем монополізації. Закритий і відкритий сектори світового ринку, їх особливості. Кон'юнктура товарних ринків – сутність, фактори формування і розвитку. Ціна як важливий показник кон'юнктури товарних ринків. Інтернаціональна вартість і світова ціна, її ознаки. Ціноутворюючі фактори. Множинність цін на світовому ринку. Рівні світових цін. Інформаційна система світових цін товарних ринків. Проблеми нееквівалентного обміну. Поняття «умови торгівлі» і його економічний зміст.

Розділ 5

МІЖНАРОДНА ВИРОБНИЧА ІНФРАСТРУКТУРА, ЇЇ ПІДСИСТЕМИ

Тема 5.1. Сутність міжнародної виробничої інфраструктури

Поняття та складові міжнародної виробничої інфраструктури. Міжнародні транспортні, страхові, фінансові, розрахункові, юридичні, інформаційні відносини. Фактори розвитку міжнародної виробничої інфраструктури.

Тема 5.2. Підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури

Специфіка формування міжнародних транспортних, страхових, фінансових, розрахункових, юридичних, інформаційних послуг та сертифікації продукції. Транспортна система світу. Світова система зв'язку. Соціально-культурна інфраструктура. Інституціональна інфраструктура. Офшорні центри. Ринкова інфраструктура. Проблеми міжнародної стандартизації національних виробничих структур.

Розділ 6.

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ГОСПОДАРЬСЬКОГО ЖИТТЯ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ ТРАНСФОРМАЦІЇ

Тема 6.1. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя

Об'єктивні передумови інтернаціоналізації. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя. Етапи розвитку інтернаціоналізації господарського життя. Формування економічної єдності світу. Роль науково-технічної революції (НТР) в зближенні між собою якісних характеристик сучасного виробництва. Дематеріалізація і інтелектуалізація виробництва, зміна моделі економічного розвитку. Глобалізація економічного розвитку і роль міжнародних економічних відносин у створенні зв'язків національних економік зі світовим господарством і у формуванні елементів глобальної економіки. Форми прояву глобалізації. Глобальний характер сучасних економічних процесів.

Тема 6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації

Системоутворюючі фактори в міжнародній економічній системі (НТР та інформаційно-інтелектуальна домінанта, інтернаціоналізація та глобалізація господарської діяльності, ринкові та фінансові інструменти). Вектори сучасної інтернаціоналізації в галузевому та географічному розрізах. Регіональні форми інтернаціоналізації господарської діяльності. Світова економічна рівновага, механізм її регулювання. Рушійні сили і особливості сучасної економічної глобалізації, її головні форми. Моделі економічного розвитку. Глобалізація проблем економічного розвитку держав світу та напрямки їх розв'язання. Транснаціоналізація світової економіки. Глобальні інвестиційні цикли. Глобальні проблеми сучасності. Міжнародні економічні аспекти вирішення екологічних проблем. Шляхи розв'язання глобальної продовольчої проблеми. Глобальна ресурсно-енергетична проблема. Безпека світової економіки. Координація міжнародної економічної політики.

Розділ 7

МІЖНАРОДНА МІГРАЦІЯ РОБОЧОЇ СИЛИ

Тема 7.1. Сутність міжнародної міграції робочої сили, її причини, види та фактори розвитку

Поняття міжнародної міграції робочої сили, її економічна природа, рушійні сили і етапи розвитку. Масштаби, форми і основні тенденції розвитку сучасних міграційних процесів. Економічні та неекономічні причини міграції. Види міжнародної міграції. Класифікація міграції за основними ознаками: за просторовим характером (внутрішня, зовнішня); за напрямком руху (еміграція, імміграція, рееміграція); за законністю перетинання кордонів (легальна, нелегальна); за організаційною ознакою (добровільна, організована, примусова); за часом (остаточна, тимчасова, маятникова).

Тема 7.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків

Світовий (міжнародний) ринок праці. Фактори пропозиції. Фактори попиту. Вартість робочої сили. Функції світового ринку праці. Якісний склад світового ринку праці. Кількісні показники світового ринку праці (абсолютні, економічні, результативні, структурні, динаміки, зіставлення). Міграційне сальдо. Напрямки міграційних потоків. Міжнародний ринок спеціалістів високої кваліфікації і проблема «відпливу умів». Роль науково-технічного прогресу в розвитку міграції робочої сили, наукових і інженерно-технічних кадрів. Сучасні центри тяжіння робочої сили. Соціально-економічні наслідки міграції робочої сили для країн-експортерів (позитивні, негативні), для країн-імпортерів (позитивні, негативні).

Розділ 8

МІЖНАРОДНІ ВАЛЮТНО-ФІНАНСОВІ ВІДНОСИНИ

Тема 8.1. Сутність валютно-фінансових відносин

Національні та міжнародна валютно-фінансова системи, їх сутність і елементи. Валютні елементи системи. Фінансові елементи системи. Міжнародний ринок валют. Міжнародний кредитний ринок. Ринок цінних паперів. Ринок довгострокових цінних паперів – фондовий ринок. Ринок фінансових деривативів. Сутність та особливості розвитку євrorинку. Євровалюта.

Світовий ринок золота.

Тема 8.2. Світова валютна система та етапи її розвитку

Валюта. Світова валютна система. Рівні функціонування валютної системи та їх взаємодія. Основні елементи валютної системи. Класифікація видів валют. Валютний курс. Режими валютного курсу. Фактори формування валютного курсу. Конвертованість валюти. Резервна валюта. Валютний ринок. Функції валютного ринку. Основні учасники валютного ринку. Валютні операції. Види валютних операцій. Валютне регулювання. Інструменти валютного регулювання. Види валютної політики. Еволюція світової валютної системи. Перехід від золотого стандарту до вільного курсу. Золотий стандарт. Основні ознаки системи золотого стандарту. Основні підетапи золотого стандарту. Золотозливковий стандарт. Золотомонетний стандарт. Паризька, Генуезька, Бреттон-Вудська і Ямайська валютні системи. Основні ознаки сучасної валютної системи. Європейська валютна система.

Тема 8.3. Світовий фінансовий ринок

Суб'єкти міжнародного фінансового ринку. Міжнародні розрахунки. Міжнародні фінансові центри, передумови їх функціонування. Податкові гавані. Офшорні зони. Міжнародні організації з регулювання валютно-кредитних відносин. Світові фінансові центри.

Тема 8.4. Основні складові міжнародної платіжної системи.

Платіжний баланс країни

Міжнародні розрахункові відносини. Основні елементи міжнародної розрахункової операції. Форми розрахунку. Платіжний баланс країни. Функції платіжного балансу країни. Типи платіжного балансу країни. Складові платіжного балансу. Структура платіжного балансу. Фактори, що впливають на стан платіжного балансу та його регулювання. Умови рівноваги платіжного балансу країни. Зв'язок платіжного балансу з позицією національної валюти.

Розділ 9

СУТЬ ТА ФУНКЦІЇ МІЖНАРОДНИХ КРЕДИТНИХ ВІДНОСИН

Тема 9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу

Міжнародний кредит, його роль у світовій економіці, функції у сфері зовнішньоекономічних зв'язків. Сутність міжнародних кредитних відносин. Основні види кредитних угод. Умови надання кредитів. Кредитні міжбанківські ставки. Функції міжнародного кредиту. Міжнародний рух капіталу як форма міжнародних економічних відносин. Різновиди формування і розвиток світового ринку позичкових капіталів (СРПК), його функції. Різновид операцій на СРПК. Міжнародна міжбанківська система передачі інформації та здійснення платежів *SWIFT*. Операції сек'ютеризації. Фактори поширення міжнародних кредитних відносин.

Тема 9.2. Форми й інструменти міжнародного кредитування

Класифікація кредитів. Міжнародні кредити за цільовим призначенням: зв'язані кредити (комерційні та інвестиційні) і фінансові кредити; за джерелом: внутрішні, зовнішні (іноземні) та змішані; за суб'єктами: приватні, урядові й кредити міжнародних фінансово-кредитних організацій; за формами кредитування: товарні й валютні. Валютно-фінансові умови операції міжнародного кредиту. Види міжнародних банків. Проблеми зовнішньої заборгованості. Зовнішній борг. Чинники, що зумовлюють виникнення проблем зовнішньої заборгованості. Регіональні зміни у сфері зовнішніх позичань.

Розділ 10

МІЖНАРОДНА ІНВЕСТИЦІЙНА ДІЯЛЬНІСТЬ

Тема 10.1. Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій

Поняття та економічна сутність інвестицій. Інвестиції на мікро- та макрорівнях. Ознаки інвестицій. Чинники інвестицій. Функціонально-елементний склад інвестицій: за обсягом і впливом на економіку; за формами власності; за періодом дії; за регіональною ознакою; за характером участі в інвестиційному процесі. Ефект мультиплікатора. Державна іноземна допомога. Міжнародні інвестиції, їх систематизація та особливості. Систематизація міжнародних інвестицій. Ризики міжнародних інвестицій. Види, форми і мотивація руху капіталу. Втеча капіталу. Чистий приплив капіталу. Сутність та складові міжнародного інвестиційного ринку. Інвестиційна діяльність. Інвестиційний ринок. Інвестиційні ресурси. Учасники інвестиційної діяльності. Об'єкти інвестування. Міжнародна інвестиційна діяльність. Міжнародний інвестиційний ринок. Класифікація інвестицій за об'єктами інвестування. Функціональна структура міжнародного інвестиційного ринку. Ринок об'єктів реального інвестування. Ринок інструментів фінансового інвестування. Грошовий ринок. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність. Міжнародні операції з цінними паперами.

Тема 10.2. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність

Форми та мотивація міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність та її чинники. Основні форми міжнародної підприємницької інвестиційної діяльності. Прямі іноземні інвестиції (ПІІ). Вплив іноземних інвестицій на економічний розвиток приймаючої країни. Систематизація інвестиційних цінних паперів. Портфельне інвестування в цінні папери. Диверсифікація. Біржовий або фондовий індекс. Цілі, принципи, форми державного регулювання інвестиційної діяльності. Державне регулювання інвестиційної діяльності та його форми. Політика залучення прямих іноземних інвестицій. Вплив ПІІ на економіку країни-одержувача. Політика імпортозаміщення. Політика стимулювання експорту. Політика стимулювання інвестицій. Спеціальні економічні зони та індустриальні парки як механізми залучення інвестицій.

Розділ 11

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВО-ТЕХНОЛОГІЧНИЙ ОБМІН

Тема 11.1. Сутність міжнародного науково-технологічного обміну

Сутність міжнародного науково-технологічного обміну (МНТО). Поняття МНТО. Особливості сучасного МНТО. Шляхи передачі технологій на міжнародному ринку технологій. Основні високотехнологічні галузі. Технологічна політика ТНК. Розвиток міжнародної технічної допомоги.

Тема 11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технологій

Доцільність і форми міжнародної передачі технологій. Передумови участі в МНТО на макро- та мікрорівнях. Економічна доцільність експорту та імпорту технологій. Форми міжнародної передачі технологій. Моделі технологічного маркетингу. Ліцензійна торгівля. Вартісна оцінка технологій на світових ринках. Типи економічного механізму передачі технологій. Методи цінових розрахунків при реалізації науково-технічної продукції. Вплив факторів на розмір винагороди за технологію.

Розділ 12

ІНТЕГРАЦІЙНІ ПРОЦЕСИ ТА ЇХ ВПЛИВ НА СИСТЕМУ МІЖНАРОДНИХ ЕКОНОМІЧНИХ ВІДНОСИН

Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві

Сутність, головні передумови й цілі інтеграційних процесів. Економічна інтеграція. Розвиток інтеграційних процесів. Мета та ознаки інтеграційних процесів. Етапи інтеграційного процесу. Зона вільної торгівлі. Митний союз. Загальний ринок. Економічний союз. Валютний союз. Повна економічна та політична інтеграція. Основні форми та рівні сучасної економічної інтеграції.

Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему міжнародних економічних відносин

Ефекти інтеграційних процесів. Статичні та динамічні ефекти інтеграції. Суперечливі наслідки інтеграційного процесу. Класифікація основних характеристик інтеграційних процесів. Основні проблеми регіональної інтеграції. Характеристика основних інтеграційних угруповань. Європейський союз (ЄС). Північноамериканська зона вільної торгівлі (НАФТА). Загальний ринок країн Південної Америки (МЕРКОСУР). Організації Азіатсько-Тихоокеанського економічного співробітництва. Асоціація держав Південно-Східної Азії (АСЕАН). Співдружність незалежних держав (СНД). Латиноамериканська асоціація інтеграції (ЛАІ). Інтеграційні об'єднання Африки. Митний та економічний союз Центральної Африки (ЮДЕАК).

3. СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назви розділів і тем	Кількість годин				
	Денна форма				
	Усього	у тому числі			
л		п	лаб	інд	ср
<i>Розділ 1. Сутність та форми прояву МЕВ</i>					
Тема 1.1. Сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	3,5	1	0,5		2
Тема 1.2. Форми прояву та середовище розвитку МЕВ	3,5	1	0,5		2
Разом за розділом 1	7	2	1		4
<i>Розділ 2. Світове господарство та МПП</i>					
Тема 2.1. Суть, напрями та фактори розвитку МПП	3,5	1	0,5		2
Тема 2.2. Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями МПП	3,5	1	0,5		2
Разом за розділом 2	7	2	1		4
<i>Розділ 3. Міжнародна торгівля як провідна форма міжнародних економічних відносин</i>					
Тема 3.1. Основні теорії міжнародної торгівлі	6	2	1		3
Тема 3.2. Міжнародна торгівля: сутність та показники	6	2	1		3
Тема 3.3. Регулювання міжнародної торгівлі	6	2	1		3
Разом за розділом 3	18	6	3		9
<i>Розділ 4. Сутність, етапи формування та структура світового ринку товарів та послуг</i>					
Тема 4.1. Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура	6	2	1		3
Тема 4.2. Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів	3,5	1	0,5		2
Тема 4.3. Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	3,5	1	0,5		3
Разом за розділом 4	13	4	2		8
<i>Розділ 5. Міжнародна виробнича інфраструктура, її підсистеми</i>					
Тема 5.1. Сутність міжнародної виробничої інфраструктури	2	-	-		2
Тема 5.2. Підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури	2	-	-		2
Разом за розділом 5	4	-	-		4
<i>Розділ 6. Інтернаціоналізація господарського життя в умовах глобальної трансформації</i>					
Тема 6.1. Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя	3,5	1	0,5		2
Тема 6.2. Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації	3,5	1	0,5		2
Разом за розділом 6	7	2	1		4
<i>Розділ 7. Міжнародна міграція робочої сили</i>					

Тема 7.1. Сутність ММРС, її причини, види та фактори розвитку	6	2	1			3
Тема 7.2. Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків	6	2	1			3
Разом за розділом 7	12	4	2			6
<i>Розділ 8. Міжнародні валютно-фінансові відносини</i>						
Тема 8.1. Сутність ВФВ	4,5	1	0,5			3
Тема 8.2. Світова валютна система та етапи її розвитку	4,5	1	0,5			3
Тема 8.3. Світовий фінансовий ринок	5,5	1	0,5			4
Тема 8.4. Основні складові міжнародної платіжної системи. Платіжний баланс	5,5	1	0,5			4
Разом за розділом 8	20	4	2			14
<i>Розділ 9. Суть та функції міжнародних кредитних відносин</i>						
Тема 9.1. Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу	4,5	1	0,5			3
Тема 9.2. Форми та інструменти міжнародного кредитування	4,5	1	0,5			3
Разом за розділом 9	9	2	1			6
<i>Розділ 10. Міжнародна інвестиційна діяльність</i>						
Тема 10.1 Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій	3,5	1	0,5			2
Тема 10.2. Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність	4,5	1	0,5			3
Разом за розділом 10	8	2	1			5
<i>Розділ 11. Міжнародний науково-технологічний обмін</i>						
Тема 11.1. Сутність міжнародного НТО	3,5	1	0,5			2
Тема 11.2. Доцільність і форми міжнародної передачі технології	3,5	1	0,5			2
Разом за розділом 11	7	2	1			4
<i>Розділ 12. Інтеграційні процеси та їх вплив на систему міжнародних економічних відносин</i>						
Тема 12.1. Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві	3,5	1	0,5			2
Тема 12.2. Вплив інтеграційних процесів на систему МЕВ	3,5	1	0,5			2
Разом за розділом 12	7	2	1			4
Усього за курсом	120	32	16			72

4. ТЕМИ СЕМІНАРСЬКИХ (ПРАКТИЧНИХ) ЗАНЯТЬ

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.1.	Сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	0,5
1.2.	Форми прояву та середовище розвитку МЕВ	0,5
2.1.	Суть, напрями та фактори розвитку МПП	0,5
2.2.	Міжнародна спеціалізація та міжнародна кооперація як напрями МПП	0,5
3.1.	Основні теорії міжнародної торгівлі	1
3.2.	Міжнародна торгівля: сутність та показники	1
3.3.	Регулювання міжнародної торгівлі	1
4.1.	Світовий ринок товарів та послуг: сутність та структура	1
4.2.	Види і форми міжнародної торгівлі на сучасному світовому ринку товарів	0,5
4.3.	Особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	0,5
6.1.	Сутність та форми інтернаціоналізації господарського життя	0,5
6.2.	Поглиблення інтернаціоналізації господарської діяльності в умовах глобальної трансформації	0,5

7.1.	Сутність ММРС, її причини, види та фактори розвитку	1
7.2.	Форми і головні напрями сучасних міграційних потоків	1
8.1.	Сутність ВФВ	0,5
8.2.	Світова валютна система та етапи її розвитку	0,5
8.3.	Світовий фінансовий ринок	0,5
8.4.	Основні складові міжнародної платіжної системи. Платіжний баланс країни	0,5
9.1.	Міжнародні кредитні відносини і рух міжнародного капіталу	0,5
9.2.	Форми та інструменти міжнародного кредитування	0,5
10.1	Сутність, мета та функції міжнародних інвестицій	0,5
10.2	Міжнародна підприємницька інвестиційна діяльність	0,5
11.1	Сутність міжнародного НТО	0,5
11.2	Доцільність і форми міжнародної передачі технології	0,5
12.1	Сутність інтеграційних процесів у світовому господарстві	0,5
12.2	Вплив інтеграційних процесів на систему МЕВ	0,5
	Разом	16

5. ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

№ теми	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
		денна
1.1.	Розкрити сутність, принципи та етапи розвитку МЕВ	2
1.2.	Проаналізувати форми прояву та середовище розвитку МЕВ	2
2.1.	Виявити суть, напрями та фактори розвитку МПП	2
2.2	Проаналізувати міжнародну спеціалізацію та міжнародну кооперацію як форми МПП	2
3.1.	Проаналізувати основні теорії міжнародної торгівлі	3
3.2.	Розкрити роль міжнародної торгівлі	3
3.3.	Виявити форми регулювання міжнародної торгівлі	3
4.1.	Розкрити світовий ринок товарів та послуг	3
4.2.	Проаналізувати види і форми міжнародної торгівлі	2
4.3.	Виявити особливості конкурентної боротьби на світовому ринку	3
5.1.	Проаналізувати сутність міжнародної виробничої інфраструктури	2
5.2.	Виявити підсистеми міжнародної виробничої інфраструктури	2
6.1.	Проаналізувати сутність та форми інтернаціоналізації	2
6.2.	Виявити напрями поглиблення інтернаціоналізації	2
7.1.	Проаналізувати сутність ММРС, її причини, види та фактори розвитку	3
7.2.	Виявити форми і головні напрями сучасних міграційних потоків	3
8.1.	Проаналізувати сутність валютно-фінансових відносин	3
8.2.	Розкрити сутність та еволюцію світової валютної системи	3
8.4.	Розкрити складові світового фінансового ринку	4
8.5.	Виявити особливості міжнародної платіжної системи та сутність платіжного балансу	4
9.1.	Розкрити сутність міжнародних кредитних відносин і руху міжнародного капіталу	3
9.2.	Проаналізувати форми та інструменти міжнародного кредитування	3
10.1	Проаналізувати сутність, мету та функції міжнародних інвестицій	2
10.2	Розкрити міжнародну підприємницьку інвестиційну діяльність	3
11.1	Проаналізувати сутність міжнародного НТО	2
11.2	Виявити доцільність і форми міжнародної передачі технології	2
12.1	Проаналізувати сутність інтеграційних процесів у світі	2
12.2	Проаналізувати вплив інтеграційних процесів на систему МЕВ	2
	Разом	72

6. ІНДИВІДУАЛЬНІ ЗАВДАННЯ

Не передбачено навчальним планом

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

Використовуються такі методи навчання, як словесні (бесіда, розповідь, пояснення, диспут); наочні (демонстрація, ілюстрація); практичні (вирішення задач, відповіді на тести, практична робота) тощо.

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

Засвоєння теми (**поточний контроль**) контролюється на семінарських заняттях відповідно до конкретних цілей, засвоєння розділів (**проміжний контроль**) – на семінарських підсумкових заняттях.

Застосовуються такі засоби діагностики рівня підготовки студентів:

- практичні завдання;
- тестові завдання;
- виконання семестрової роботи (письмова форма заліку).

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення заліку. Загальна кількість балів за успішне виконання залікових завдань – 40. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст залікової роботи й оцінювання відповідей на заліку:

- 2 теоретичних питання – 20 балів
- творче питання – 20 балів

У разі використання заборонених джерел на заліку студент на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

9. СХЕМА НАРАХУВАННЯ БАЛІВ

Поточний контроль та самостійна робота												Разом	залік	Сума													
P. 1	P. 2	P. 3	P. 4	P. 5	P. 6	P. 7	P. 8	P. 9	P. 10	P. 11	P. 12	60	40 (20 балів за 2 теор. питання та 20 балів за творче питання)	100													
1.1	1.2	2.1	2.2	3.1	3.2	4.1	4.2	5.1	5.2	6.1	6.2				7.1	7.2	8.1	8.2	9.1	9.2	10.1	10.2	11.1	11.2	12.1	12.2	
2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2	2				3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3
2 бали за виконання завдань за темами 1-6 розділів та 3 бали за виконання завдань за темами 7-12 розділів.																											

Для допуску до складання підсумкового контролю (заліку) здобувач вищої освіти повинен набрати не менше 30 балів з навчальної дисципліни під час поточного контролю, самостійної роботи.

Критерії оцінювання теоретичних питань залікової роботи:

Максимальні бали здобувач вищої освіти одержує, якщо:

- відповідь правильна, повна, послідовна, логічна; здобувач вищої освіти впевнено володіє теоретичним та фактичним матеріалом з усього курсу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, чітко орієнтується в матеріалі, аналізує причинно-наслідкові зв'язки, вміє виявити тенденції, визначити перспективи;

- здобувач вищої освіти має навички користування фактичним матеріалом і вміло застосовує його при відповідях;

- відповідь на теоретичні запитання дає з використанням відповідної термінології, допускаючи при цьому 1-2 незначні помилки з фактичного матеріалу.

2/3 балів передбачених для відповідного завдання (добре) здобувач вищої освіти одержує, якщо:

- відповідь правильна, послідовна, логічна, але здобувач вищої освіти допускає у викладі окремі незначні пропуски теоретичного фактичного матеріалу, вміє застосовувати його щодо конкретно поставлених завдань, у деяких випадках нечітко формулює загалом правильні відповіді, орієнтується в матеріалі;

- студент має навички користування фактичним матеріалом;

- допускає 3-4 недоліки.

1/2 балів передбачених для відповідного завдання (задовільно) здобувач вищої освіти одержує, якщо:

- здобувач вищої освіти володіє більшою частиною теоретичного фактичного матеріалу, але викладає його не досить послідовно і логічно, допускає істотні пропуски у відповіді, не досить впевнено орієнтується у нормативній базі, теоретичних засадах, не завжди вміє інтегровано застосовувати набуті знання для аналізу конкретних ситуацій, нечітко, а інколи й невірно формулює основні теоретичні положення та причинно-наслідкові зв'язки;

- допускає 5-6 недоліків.

Від 1/4 до 1/10 балів у цілих числах (незадовільно) здобувач вищої освіти одержує, якщо:

- здобувач вищої освіти виявляє незнання більшої частини теоретичного та фактичного матеріалу;

- відповідь не розкриває поставлених запитань чи завдань;

- допускає грубі помилки.

0 балів передбачених для відповідного завдання ставиться якщо здобувач вищої освіти не виконав відповідного завдання або виконав його повністю неправильно.

Шкала оцінювання

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90 – 100	відмінно	зараховано
70 – 89	добре	
50 – 69	задовільно	
1 – 49	незадовільно	не зараховано

10. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Основна література

1. Міжнародні економічні відносини: підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 602 с.

2. Світова економіка : підручник / За редакцією А. П. Голікова, О. А. Довгаль. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2014. – 349 с.

3. Міжнародні економічні відносини : методичні рекомендації до самостійної роботи студентів 2-го курсу спеціальності «Міжнародні економічні відносини» освітньої програми «Міжнародна електронна комерція» / уклад. О. А. Довгаль, В. В. Гончаренко. – Харків : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2022. 62 с.

4. Філіпенко А.С. Міжнародні економічні відносини: Історія. Підручник. – К.: Либідь, 2016. – 384 с.

Додаткова література

1. Міжнародна економіка: навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. / За ред. проф. А.М. Поручника. – К.: КНЕУ, 2015. – 160 с.
2. Міжнародна економіка: Підручник / А.П. Румянцев, Г.Н. Климко, В.В. Рокоча та ін., За ред. А.П. Румянцева. – 2-ге вид., випр. і доп. – К.: Знання, 2014. – 449 с.
3. Козак Ю.Г., Ковалевський В.В., Ржепішевський К.І. Міжнародна економіка: в питаннях та відповідях: Навчальний посібник. – К.: Видавничий дім «Професіонал», 2014. – 676 с.
4. Міжнародна економіка та міжнародні відносини. Практикум/ Козик В.В. та інш. К.: Вікар, 2013
5. Липов В.В. Міжнародна економіка: світова економіка та міжнародні економічні відносини. Модуль 1. Світова система господарювання. Навчально-практичний посібник. – К.: Видавничий дім «Професіонал», 2018. – 368 с.

11. ПОСИЛАННЯ НА ІНФОРМАЦІЙНІ РЕСУРСИ В ІНТЕРНЕТІ

- <http://civicua.org>– електронний портал суспільних організацій України
- <http://europa.eu.int/>– електронний портал Євросоюзу
- <http://news.ft.com/>– офіційний сайт газети *Financial Times*
- <http://whitehouse.org/>– офіційний сайт Білого дому (Вашингтон)
- <http://www.bank.gov.ua/>– офіційний сайт Національного банку України
- <http://www.cordis.lu/>– Європейська асоціація трансферу технологій, інновацій та інформації
- <http://www.economist.com/>– сайт журналу *Economist*
- <http://www.ei.com.ua/>– інформаційне агентство Експресінформ – основні фінансові індикатори України
- <http://www.imf.org/>– офіційний сайт Міжнародного валютного фонду
- <http://www.industry.com.ua/>– рейтинги українських підприємств, у тому числі і науково-виробничих, на сайті Міністерства промислової політики України
- <http://www.me.gov.ua/>– офіційний сайт Міністерства економіки та з питань європейської інтеграції України
- <http://www.osce.org/>– офіційний сайт Організації безпеки та співробітництва в Європі
- <http://www.unctad.org/>– офіційний сайт *UNCTAD*
- <http://www.worldbank.org/>– офіційний сайт Світового банку
- www.ac-rada.gov.ua– офіційний сайт Рахункової палати України
- www.cordis.lu/libraries– європейський бібліопростір